

Kanócos puskától a gépkarabélyig

*avagy a fegyverek fejlődéstörténete
a büntetés-végrehajtásnál*

A büntetés-végrehajtás fegyvertörténetének áttekintésével az ezen témát kedvelők kíváncsiságát próbálom kielégíteni. Ennek megfelelően a cikkben nem csak a jelenleg rendszeresített fegyvereket szeretném bemutatni, hanem az előzményeket, a lövészfegyverek közel hat évtizedes fejlődésének történetét is. A címmel ellentétben azért nem foglalkozom a kanócos puskával, mert – a rendelkezésemre álló idő rövidségére tekintettel – az 1950-es évek előtti időszakból meglehetősen kevés forrásanyagot tudtam felkutatni.

A büntetés-végrehajtás függetlenül attól, hogy mely időben milyen irányítás alá tartozott, mindig is az ország „fegyveres testületeihez” hasonló gyalogsági fegyverekkel rendelkezett. A börtönépületek és az anyagi javak, illetve a fogvatartás biztonsága tekintetében a totális őrzés megvalósítása volt a cél. E feladatok végrehajtásához a szükséges számú löfegyver biztosított volt, melyek tűzereje és hatásos lőtávolsága – a maroklófegyverek kivételével – általában túlméretezett volt.

Az 1950 – es években szálfegyverként a magyar gyártmányú, 1948 M ismétlő rendszerű karabély, illetve a 7,62 mm-es TT pisztoly volt rendszerben. A 60-as években a karabélyt a szintén magyar gyártmányú, automata rendszerű PPS géppisztoly váltotta fel. Mivel az előző fegyverek a katonai felfogás szerint nem voltak elég hatékonyak objektum védelmi feladatra, ezért a büntetés-végrehajtási intézeteket nagy tűzerejű RPD golyószóróval látták el.

Jelentős – minden löfegyver lecserélésével járó – fegyverkorszerűsítést a büntetés-végrehajtásnál az 1970-es és 1980-as években hajtottak végre. Első ütemben a TT pisztolyok helyett a jelenleg is alkalmazott PA-63 M pisztolyokat és a ma is korszerűnek számító AMD-63 M géppisztolyt (gépkarabélyt), majd a 1980-as évek közepén objektum védelmi feladatra a nagy tűzerejű és hatótávolságú PKM géppuskát állították rendszerbe.

Gyakorlatilag az 1990-es évek elejéig a fegyveres szervezetek a fenti, kimonodottan a hadifegyver kategóriába tartozó fegyvertípusokkal rendelkeztek.

TAPASZTALATCSERE

Emlékezetes, hogy 1992-ig a büntetés-végrehajtási szervezetnél minden hivatalos állományú személy el volt látva személyi fegyverként pisztollyal és – a nők kivételével – géppisztollyal. Ebben az időben még a legkisebb megyei intézet is legalább száz, a büntetés-végrehajtás több ezer lőfegyverrel rendelkezett.

Arra az időszakra tehető, amikor elkerülhetetlenné vált a rendszeresített lőfegyverek büntetés-végrehajtási feladatra történő alkalmazhatóságának felülvizsgálata. Ennek során bebizonyosodott, hogy az automata fegyvereink a többségében városközpontokban elterülő bv. intézetekben nem alkalmazhatók. A szakemberek számára világos volt, hogy a fegyvereinkkel leadott lövés a vétlen személyek életét és testi épségét is komolyan veszélyezteti, hiszen ezek hatásos lőtávolsága a gyári adatok alapján is 1000–2000 méter, az ölő hatása ennek a távolságnak a duplája volt.

A büntetés-végrehajtás vezetőinek a felülvizsgálattal kettős célja volt. Az egyik az, hogy a bv. intézetek, illetve a fogvatartás biztonságának veszélyeztetése nélkül csökkentse a nagy számú lőfegyverkészletet, más részről pedig az, hogy az AMD-63 M géppisztoly a napi fegyveres biztosítási feladatok többségéből kivonásra kerüljön, helyette egy tervezett fegyverkorszerűsítési folyamatban kisebb hatású, de ugyanakkor korszerű, biztonságosan működtethető, új típusokat állítson rendszerbe. Lényegében az alapvető cél az volt, hogy a fegyverkorszerűsítést az alkalmazott fegyverzet egy részének rendszerből való kivonásával, a meglévő mennyiség csökkentésével, illetve cseréjével valósuljon meg.

1993-ban egy új fegyverzeti állománytábla került kidolgozásra. Az új szabályozás szerint meg lett szüntetve a személyre szóló fegyverek kiadása. A fegyverszobákban már csak a napi feladatokhoz szükséges fegyvereket, ún. „forgókészletet” helyezték el. Az intézetvédelmi fegyvereket (a még megmaradó AMD-63 M géppisztolyok egy részét és a PKM géppuskát) ettől kezdve konzervált állapotban, ládázva a fegyverraktárban tárolták.

Az AMD-63 M géppisztolyból, illetve a PA-63 M pisztolyból több ezer eladására került sor.

A gondos előkészítő munka, közel egy éves tesztelés és „csapatpróba” eredményeként az egyesült államokbeli bv. intézetekben is alkalmazott Mossberg 12/76-os sörétes, illetve Parabellum lőszerrel tüzelő Marlin-camp golyós puska beszerzése mellett született döntés, melyeket a fegyvereladásból befolyt összegből vásároltak meg. Ennek kapcsán több száz sörétes és golyós fegyvert állítottak rendszerbe. Ezzel 1993 I. félévében a fegyverkorszerűsítés első ütemét a büntetés-végrehajtás befejezte.

A sörétes fegyverrel szemben az első időkben komoly fenntartások fogalmazódtak meg, még a biztonsági szakterületen dolgozó vezető munkatársak részéről is. Bizonytalanság volt megfigyelhető a bv. intézetek részéről, éveken keresztül csupán néhány intézetben alkalmazták az új fegyvereket a napi feladathoz. Több év telt el mire általánossá vált az alkalmazásuk. Szakmai szempontból bebizonyosodott, hogy ezek a fegyverek jól illeszkednek a büntetés-végrehajtás rendvédel-

mi (fegyveres biztosítási) feladatához és ettől függően differenciáltan is alkalmazhatók.

A sörétes puska alkalmas arra, hogy azzal a megsemmisítő hatású ólomlövedéken kívül olyan megállító erejű, speciális (gumi vagy műanyag) lövedékek is kilőhetők, amelyek az élet és testi épség különösebb veszélyeztetése nélkül alkalmasak rendkívüli eseményt előidéző személyek, csoportok, tömegek elrettentésére, ellenszégülésük megszakítására, támadásuk elhárítására. Azt tapasztaljuk, hogy ez a fegyver mára az egyik legkedveltebb lett a bv. intézetekben, az alkalmazásuk szinte valamennyi biztosítási feladat során (szállítás, előállítás, munkáltatás, objektumőrzés, -védelem) elterjedt. Ugyanez mondható el a Marlin-camp golyós puskáról is.

A fegyverkorszerűsítés következő ütemében új típusú, nagy tár befogadású maroklőfegyver beszerzése volt tervezve. Azzal, hogy a bv. intézetekben a fegyverek „forgókészletbe” kerültek, főleg a pisztolyok igénybevétele a többszörösére nőtt, a lövészeteken leadott magas lövésszám miatt gyakorivá vált a meghibásodás, a selejtté válás.

Az új fegyver tekintetében a magyar gyártmányú Parabellum pisztoly mellett több külföldi típust is teszteltünk. A fegyver súlya illetve a jó nemzetközi tapasztalat miatt az osztrák gyártmányú GLOCK-17 típus beszerzésére folyt előrehaladott tárgyalás, ami végül a Büntetés-végrehajtás pénzügyi helyzete miatt 1994-ben meghiúsult.

A korszerűsítés folytatásának kérdése 1997-ben ismételten napirendre került. A lőfegyverhasználatra vonatkozó, megváltozott jogszabályokkal összefüggésben ismételten felül kellett vizsgálni a nagy tűzerejű fegyverek darabszámát, melynek eredményeként a meglévő fegyverkészlet jelentős csökkentésére került sor. Ekkor született döntés a PKM géppuskák rendszeresítésének megszüntetésére, a bv. intézetektől történő végleges bevonására és értékesítésére. A még meglévő AMD-63 M géppisztolyok darabszáma a harmadára csökkent, a fölösleges készlet ebből a típusból is értékesítésre került.

A költségvetésben biztosított keretből és az újabb fegyvereladásból származó bevételből lehetőség nyílt, hogy bizonyos feladatok végrehajtásának biztonságosabbá tételéhez nagy tár befogadó képességű, a meglévónél hatásosabb maroklőfegyver (P9-RC) beszerzése indulhasson meg. Ez azért volt fontos, mert a bv. intézetek egyik legfontosabb feladata az előzetesen letartóztatottak fogvatartása, ebből eredően az előállítás és az azzal járó szállítás végrehajtása. Ezen feladatokhoz többnyire pisztoly szükséges, az előállító biztonsági felügyelőket és a gépkocsivezetőket ilyen fegyverrel kell ellátni. E típusból jelenleg néhány száz darabban rendelkezik a büntetés-végrehajtás.

Új típusok rendszeresítése vonatkozásában a korszerűsítés harmadik üteme a 2000. évben kezdődött el, amely a fegyverkészlet csökkentésével járt. Ezek után a bv. intézetekben a PA pisztolyból minimális darabszámot, az AMD géppisztolyból pedig olyan készletet hagyunk meg, amennyi egy-egy nagyobb kiterjedésű (főkép-

TAPASZTALATCSERE

pen mezőgazdasági jellegű és a lakott területektől távol elterülő) objektum őrzéséhez, illetve az esetleges objektumot ért fegyveres támadás elhárításához szükséges.

A fegyverkorszerűsítés 2000-ben lényeges fordulópontjához érkezett. Ebben az évben a 25 lövetű, egyes és sorozatlövés leadására alkalmas, a bv. feladatainak elvégzéséhez jobban megfelelő új fegyvert, a FÉGARMY által gyártott KGP-9 kisgéppisztolyt állítottuk rendszerbe, mely típussal eddig egy bv. intézetet, illetve a fegyver szakszerű kezelésének oktatása céljából a Bv. Szervezet Oktatási Központját láttuk el.

A kisgéppisztoly hatásos lőtávolsága jelentősen rövidebb, mint az AMD géppisztolyé, ezért több helyzetben és feladatra (előállítás, szállítás, előállítás helyszínén a külső biztosítás, stb.) is kiadható. A nagy tűzgyorsasága miatt – kisebb távolságra – objektumvédelmi célra hatásosan alkalmazható.

A fegyverek az eddig szerzett tapasztalat alapján viszonylag megbízhatóan működnek. Kisebb problémák, első sorban szerkezetileg, illetve ergonómiailag adódtak, mely problémák a gyártó céggel történt egyeztetés alapján várhatóan megoldásra kerülnek.

A jövőre nézve vezetői szándék van arra, hogy az új típusú pisztolyból illetve kisgéppisztolyból olyan mennyiséget szerezzünk be, mellyel az elkövetkező egy-két évben a fegyverkorszerűsítést minden bv. intézet vonatkozásában végre tudjuk hajtani.

A fegyverkorszerűsítés során sikerült megoldani azt is, hogy az újonnan rendszerbe állított (úgy a külföldi, mint a hazai gyártású) fegyverek a büntetés-végrehajtás szakemberei (fegyvermesterei) által szervizelhető és javítható legyen.

Budapest, 2001. augusztus 14.

Budai Péter bv. alezredes